

8. Федулова Л.І. Перспективи інноваційного розвитку промисловості України / Л.І. Федулова // Економіка і прогнозування. – 2006. – № 2. – С. 58–76.
9. Стратегія економічного та соціального розвитку Луганської області на період до 2015 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.loga.gov.ua/oda/about/depart/economy/se-state/str-dev/>.
10. Статистичний збірник «Наукова та інноваційна діяльність у Луганській області за 2010 рік». / за редакцією Т.П. Браги. – Луганськ : Луганське обласне управління статистики. – 2011. – 95 с.
11. Стратегія інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів / Авт. – упоряд. Г.О. Андрощук, І.Б. Жилияєв, Б.Г. Чижевський, М.М. Шевченко. – К. : Парламентське вид-во, 2009.
12. Головне управління статистики у Луганській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.lugastat.lg.ua.
13. Головне управління статистики у Донецькій області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.donetskstat.gov.ua.
14. Головне управління статистики у Харківській області [Електронний ресурс]. – Режим доступу : uprstat.kharkov.ukrtel.net.
15. Державний комітет статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ukrstat.gov.ua>.

Надійшла 09.02.2012; рецензент: д. е. н. Василенко В. М.

УДК 332.12

В. О. ГАБУРА

Луцький національний технічний університет

ОЦІНКА ТОВАРНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

У статті запропоновані показники для оцінки товарної конкурентоспроможності регіонів. Відображено результати оцінки товарної конкурентоспроможності регіонів України за 2006-2009 рр. Здійснено аналіз результатів оцінки та побудовано матрицю конкурентоспроможності.

In the article the indexes for the rating of commodity competitiveness of regions are offered. The results of estimation of commodity competitiveness of regions of Ukraine for 2006-2009 are represented. The analysis of results of rating is carried out. The matrix of competitiveness is built.

Ключові слова: конкурентоспроможність регіону, товарна конкурентоспроможність, оцінка конкурентоспроможності, матриця конкурентоспроможності.

Вступ

Товарна конкурентоспроможність регіону відіграє значну роль у економічній системі регіону, адже є узагальненим проявом ефективності функціонування господарського механізму регіону. Оцінка товарної конкурентоспроможності набуває особливого значення у контексті пошуку методів та засобів підвищення регіональної конкурентоспроможності.

Розробленням методичних підходів до оцінки конкурентоспроможності регіону займалися Л. І. Ушвицький, В. М. Парахіна, В. В. Меркушов, З. В. Герасимчук, Л. Л. Ковальська, Р. А. Фатхудінов, П. Ю. Беленький та інші науковці. В існуючих працях здійснюється оцінка конкурентоспроможності регіону без акценту на конкурентоспроможності товарів, що виготовляються в регіоні. Це зумовлює необхідність проведення детальнішого дослідження товарної конкурентоспроможності, аналізу показників, за якими її можна оцінити з метою використання результатів оцінки для підвищення конкурентоспроможності регіонів, виявлення слабких місць кожного регіону та їх усунення.

Постановка завдання

Метою статті було проведення оцінки товарної конкурентоспроможності регіонів України та побудова матриці товарної конкурентоспроможності.

Результати дослідження

Науковці, що вивчають регіональну конкурентоспроможність при проведенні її оцінки товарній складовій приділяють незначну увагу. Так, Л. І. Ушвицький, В. М. Парахіна для оцінки конкурентоспроможності регіону пропонують використовувати 3 групи показників: показники наявності та ефективності використання ресурсів регіону, показники життєвого рівня населення регіону та показники інвестиційної привабливості регіону [1]. В. В. Меркушов для отримання інтегральної оцінки конкурентоспроможності регіонів використовує наступні системи показників: система показників економічного потенціалу регіонів, система показників регіональної ефективності та система показників конкурентних переваг [2]. З. В. Герасимчук, Л. Л. Ковальська при оцінці конкурентоспроможності регіону використовують показники оцінки конкурентних переваг, показники оцінки людського розвитку та показники оцінки зовнішньоекономічної відкритості регіону [3].

Для оцінки товарної конкурентоспроможності застосування показників, визначених у вище

вказаних методиках є недоцільним. На нашу думку, необхідно використовувати показники, що характеризують фактори впливу на товарну конкурентоспроможність регіону (рис. 1).

Товарна конкурентоспроможність		
Техніко-технологічні	Трудові	Інституційно-ринкові
Стан основних засобів	Кваліфікація трудових ресурсів	Державне регулювання цін
Ефективність використання основних засобів	Ефективність використання трудових ресурсів	Податкова система
Використання інновацій		Державні вимоги до якості продукції
		Галузева диверсифікація регіону

Рис. 1. Фактори впливу на товарну конкурентоспроможність регіону

Із зазначених факторів більшість інституційно-ринкових (державне регулювання цін, податкова система, державні вимоги до якості продукції) мають однаковий рівень на всій території України, тому при оцінці товарної конкурентоспроможності їх можна не враховувати.

При розрахунку коефіцієнту галузевої диверсифікації, зазвичай, порівнюється галузева структура регіону та країни (наприклад, у праці [5]). Такий підхід вважаємо недоцільним, адже він передбачає, що галузева структура країни у всіх випадках є оптимальною.

Метод розрахунку рівня галузевої диверсифікації, що передбачає отримання максимального значення коефіцієнту у разі рівних обсягів виробництва у кожному виді економічної діяльності відповідає економічній суті показника, але у нашому випадку не є раціональним. Адже при використанні такого підходу регіон з однаково низьким обсягом виробництва у всіх видах економічної діяльності буде мати максимальне значення коефіцієнту. Для уникнення вище зазначеної ситуації коефіцієнт галузевої диверсифікації повинен враховувати також обсяги виробництва продукції кожного виду економічної діяльності.

Коефіцієнт галузевої диверсифікації пропонуємо розраховувати як середнє арифметичне часток обсягу виробництва регіону по кожному виду економічної діяльності:

$$K_d = \frac{\sum_{n=1}^n q_n}{n}, \tag{1}$$

де K_d – коефіцієнт галузевої диверсифікації регіону;

q_n – частка регіону у виробництві продукції n-го виду економічної діяльності;

n – кількість видів економічної діяльності.

На відміну від соціальної та інвестиційної, результати товарної конкурентоспроможності проявляються у короткостроковому періоді, тому їх варто враховувати у процесі оцінки (рис. 2).

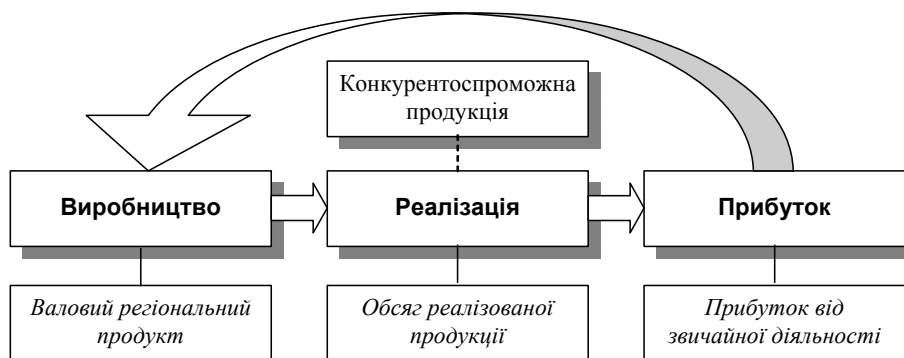

Рис. 2. Показники, що характеризують результат товарної конкурентоспроможності регіону.

Оцінку ефективності використання основних засобів та трудових ресурсів регіону необхідно здійснювати з використанням відносних показників, при розрахунку яких будемо застосовувати ВРП і прибуток від звичайної діяльності.

На відміну від соціальної та інвестиційної, результат товарної конкурентоспроможності проявляється у короткостроковому періоді, тому до складу показників для її оцінки слід включити обсяг

реалізованої продукції. На нашу думку, варто використовувати відношення обсягу реалізованої продукції (робіт, послуг) суб'єктами господарювання регіону до кількості зайнятих працівників. Цей підхід дозволяє врахувати і чисельність населення регіону і розмір підприємств, адже кількість працівників є одним з критеріїв віднесення підприємства до малих, середніх або великих.

Оцінка товарної конкурентоспроможності регіонів України показала наступні результати. Лідерами за товарною конкурентоспроможністю у 2009 р. були м. Київ, Харківська, Запорізька, Сумська, Дніпропетровська, Донецька області, найнижчі інтегральні коефіцієнти зафіксовано у Закарпатській, Рівненській, Житомирській, Волинській областях.

Найвищого прогресу за 2006–2009 рр. досягли Тернопільська область, перемістившись з 27-го на 16-те місце за рахунок підвищення ефективності використання основних засобів та трудових ресурсів, та Хмельницька, піднявшись з 17-го на 7-е за вказаний період за рахунок підвищення ефективності використання основних засобів, трудових ресурсів та рівня впровадження інновацій.

Найбільшого регресу зазнала Волинська область, опустившись з 13-го на 24-е місце. Основними причинами зниження інтегрального коефіцієнту стало зниження рівня впровадження інновацій та незначне зростання деяких коефіцієнтів порівняно з іншими регіонами.

У табл. 1 наведено показники товарної конкурентоспроможності регіонів України у 2006–2009 рр.

Таблиця 1

Товарна конкурентоспроможність регіонів України за 2006–2010 рр.

Регіони	Значення коефіцієнту	Рейтинг регіону	Рівень конкурентоспроможності	Зміна коефіцієнту	Динаміка коефіцієнту
АР Крим	0,341	13	низький	0,092	незначна
Вінницька	0,322	19	низький	0,101	незначна
Волинська	0,325	18	низький	0,050	незначна
Дніпропетровська	0,506	3	високий	0,011	незначна
Донецька	0,529	2	високий	-0,014	падіння
Житомирська	0,281	26	низький	0,090	незначна
Закарпатська	0,265	27	низький	0,071	незначна
Запорізька	0,481	4	високий	0,070	незначна
Івано-Франківська	0,355	10	середній	0,121	зростання
Київська	0,340	14	низький	0,137	зростання
Кіровоградська	0,341	12	низький	0,114	зростання
Луганська	0,398	7	середній	0,037	незначна
Львівська	0,330	17	низький	0,081	незначна
Миколаївська	0,354	11	середній	0,110	зростання
Одеська	0,373	9	середній	0,076	незначна
Полтавська	0,378	8	середній	0,102	незначна
Рівненська	0,303	21	низький	0,048	незначна
Сумська	0,400	6	середній	0,141	зростання
Тернопільська	0,294	22	низький	0,166	зростання
Харківська	0,448	5	високий	0,129	зростання
Херсонська	0,304	20	низький	0,127	зростання
Хмельницька	0,335	15	низький	0,155	зростання
Черкаська	0,292	25	низький	0,121	зростання
Чернівецька	0,293	23	низький	0,114	зростання
Чернігівська	0,332	16	низький	0,093	незначна
м. Київ	0,801	1	високий	-0,205	падіння
м. Севастополь	0,292	24	низький	0,151	зростання

Таким чином, за проаналізований період товарна конкурентоспроможність зросла в наступних регіонах:

- Івано-Франківській, Миколаївській, Тернопільській, Харківській, Хмельницькій, Чернівецькій областях – за рахунок підвищення ефективності використання основних засобів, рівня впровадження інновацій, освітньо-кваліфікаційного рівня населення, ефективності використання трудових ресурсів;

- Київській, Кіровоградській, Сумській, Херсонській, Черкаській, Чернігівській – за рахунок підвищення ефективності використання основних засобів, освітньо-кваліфікаційного рівня населення, ефективності використання трудових ресурсів;

- м. Севастополь – за рахунок підвищення ефективності використання основних засобів та трудових ресурсів.

Зниження товарної конкурентоспроможності було зафіксовано в наступних регіонах:

- Донецька область – внаслідок зменшення рівня забезпеченості основними засобами та рівня впровадження інновацій;
- м. Київ – внаслідок зменшення ефективності використання основних засобів, трудових ресурсів та рівня впровадження інновацій.

Матрицю товарної конкурентоспроможності наведено на рис. 2.

		Характер зміни коефіцієнту		
		Зростання	Незначна зміна	Зменшення
Рівень конкурентоспроможності	Високий	Харківська	Дніпропетровська, Запорізька	Донецька, м. Київ
	Середній	Івано-Франківська, Миколаївська, Сумська	Львівська, Одеська, Полтавська	Луганська
	Низький	Київська, Кіровоградська, Тернопільська, Херсонська, Хмельницька, Черкаська, м. Севастополь	АР Крим, Вінницька, Волинська, Житомирська, Закарпатська, Рівненська, Чернігівська	

Рис. 2. Матриця конкурентоспроможності регіонів України у 2006–2009 рр.

Отже, Харківська область має найвищу перспективу зростання товарної конкурентоспроможності, у АР Крим, Вінницькій, Волинській, Житомирській, Закарпатській, Рівненській та Чернігівській областях зафіксовано стабільно низький рівень товарної конкурентоспроможності.

Висновок

Результати аналізу товарної конкурентоспроможності регіонів вказують, що регіони з високим рівнем товарної конкурентоспроможності розташовані переважно на сході України (Донецька, Дніпропетровська, Запорізька, Харківська області), найнижчі коефіцієнти мають регіони на заході (Закарпатська, Житомирська, Чернівецька області). Західні регіони поступаються перед іншими за рівнем кваліфікації працівників, галузевої диверсифікації, реалізації продукції. Саме в цих напрямках необхідно підвищувати конкурентоспроможність вказаних регіонів, аналіз методів та інструментів підвищення є перспективою подальших досліджень в даному напрямку.

Література

1. Ушвицкий Л.И. Конкурентоспособность региона как новая реалья: сущность, методы оценки, современное состояние / Л.И. Ушвицкий, В.Н. Парахина // Сборник научных трудов СевКавГТУ. Серия «Экономика». – 2005. – № 1.
2. Меркушов В.В. Интегральная оценка конкурентоспособности регионов [Электронный ресурс] / Меркушов В.В. – Режим доступа : <http://sopssecretary.narod.ru/Konferencya/Doclad/Merkushov.doc>
3. Герасимчук З.В. Конкурентоспроможність регіону: теорія, методологія, практика : [монографія] / З.В. Герасимчук, Л.Л. Ковальська. – Луцьк : Надстрип'я, 2008. – 248 с.
4. Стеценко Т.О. Аналіз регіональної економіки : [навч. посібник] / Стеценко Т.О. – К. : КНЕУ, 2002. – 116 с.

Надійшла 09.02.2012; рецензент: д. е. н. Вахович І. М.